

El Consell, qüestionat

A les Balears no hi ha diputació provincial, però el paper d'un dels consells insulars, el de Mallorca, també és molt qüestionat.

La situació dels consells insulars de les illes Balears no és la mateixa que la de les diputacions continentals. A les Illes, ningú no demana la desaparició de les institucions de cada illa, que substituïren les diputacions a partir del 1978. Tanmateix, i ue

s'ha discutit el paper institucional que ha d'adoptar el consell més gran, el de Mallorca, que és el que té la història més convulsa de tots.

La creació dels consells. Fins l'any 1978, les Balears tenien diputa-

ció. Després de les primeres eleccions democràtiques (15 de juny del 1977) els electes al Congrés i Senat (amb majoria d'Unió del Centre Democràtic i amb representació del PSOE, a més d'un senador per Eivissa d'Aliança Popular) es constituïren en Assemblea de Parlamentaris. L'objectiu era formalment la *negociació* amb el govern espanyol –aleshores presidit per Adolfo Suárez (UCD)– d'un règim autònom per a les Balears. Un règim que no s'havia concretat, tot i que hi havia propostes de diversos partits (del PCE, del PSM –aleshores Partit Socialista de les Illes–...).

Però l'Assemblea, en realitat, mai no negocià res. En paraules posteriors del

Maria Salom (PP), nova presidenta del Consell de Mallorca, vol aprimar la institució i ja hi ha posat fil a l'agulla.

president, Jeroi Albertí (UCD), “no saltres proposàvem i Madrid decidia”. Passà que al govern espanyol li va interessar de fer experiments sobre allò que seria ulteriorment el procés autonòmic. Va ser en aquell context que l'executiu de Suárez va atorgar, mitjançant un de-

cret llei, el mes de març d'aquell any, el règim preautonòmic a les illes Balears.

Malgrat que l'anomenada *preautonomia* no tenia cap competència decidida ni pressupost, políticament era rellevant. Perquè era la primera vegada en tota la història contemporània que

Maria Antònia Munar, al capdavant d'UM, fou qui s'inventà l'insularisme mallorquí per a donar més poder al consell que ella presidia

l'arxipèlag era a punt de tenir unes institucions exclusives, pròpies.

El decret llei preveia el sistema institucional fonamentat en les reivindicacions de caràcter insularista, que aleshores eren les més generalitzades en els móns polític, econòmic i social de les Balears. Aquestes reivindicacions institucionals tenien un antecedent directe en els mesos previs a les primeres eleccions (15 de juny de 1977). Aleshores el *Diario de Menorca* va començar una campanya perquè l'illa pogués triar un dels sis diputats que era previst que la província elegís en els futurs comicis. Immediatament, donaren suport a aquella campanya insularista tots els poders de l'illa, i políticament la dreta s'hi abocà. L'esquerra també s'hi apuntà finalment. L'efecte contagi no es va torbar gens ni mica: el *Diario de Ibiza* reproduïa el procés i la dreta més carrinclona de l'illa es convertia així en profundament insularista. La resta de partits, també. Tothom era insularista.

Aquella campanya tingué èxit relativament. No aconseguí l'objectiu de triar diputats per illes, però sí que s'hi escolliren els senadors —com ara—, la qual cosa significava que la circumscripció electoral d'illa era, doncs, considerada igual que les províncies continentals.

A les discussions teòriques sobre com hauria de ser la futura autonomia balear, que sovintejaven en aquells anys, a Mallorca la dreta i els partits nacionalistes també assumiren l'insularisme com a eix bàsic institucional, a l'estil de les campanyes de les illes menors per al diputat del 1977. Pràcticament, només s'hi oposava, a aquesta visió, una part de la cúpula del PSOE, amb Fèlix Pons al capdavant, que pensaven en una autonomia més regional i basada en “un ciutadà un vot” sense beneficiar massa la representació insular. Però era una batalla perduda.

De fet, al món polític de l'oposició (1975 i 1976) ja s'hi havia instal·lat la forma d'actuar per illes. Les anomenades Assemblees Democràtiques (amb representació de tota l'oposició) a les Balears foren quatre: una per cada illa. La qual cosa els condemnà a una falta total d'eficiència que les abocà al fracàs. Per això Pons i part del PSOE no volien repetir l'error a l'hora de crear les institucions d'autogovern. Però per-

deren aquella batalla. En primer lloc, perquè la dreta, UCD, era la que manava i volgué la institucionalització de la preautonomia fortament insularitzada; i en segon lloc, perquè tothom hi acabà estant d'acord.

Així, el decret esmentat creava tres consells insulars. El de Menorca, el de Mallorca i d'Eivissa-Formentera. I tots tres s'ajuntaven creant el Consell General Interinsular que fou l'ens de govern de les Illes –tot i no tenir poder legislatiu, encara–, que va presidir Jeroni Albertí entre el 1978 i el 1981.

Consells i Estatut. Amb l'aprovació de l'autonomia el 1983 (l'1 de març es va publicar la llei al BOE), els consells insulars canvien. Ja no són la base de l'autogovern com els del 1978, sinó que sorgeixen del Parlament. És la cambra, per tant el conjunt autonòmic, que els crea. Aquesta situació es manté durant els anys següents. Canvia amb la llei de consells de l'any 2001, mitjançant la qual són definits com a ens de govern autonòmic i se'ls obre la porta a incorporar moltes més competències i, consegüentment, tenir molt més pressupost que fins en aquell moment. Tanmateix, continuen sense tenir competències legislatives, que queden reservades al Parlament. Amb la reforma de l'Estatut l'any 2007 –aprovada a les Balears amb els vots favorables de PP, PSOE i UM–, aquesta nova modificació dels consells, per causa de la llei esmentada de sis anys abans, queda blindada. El paper ara molt més rellevant dels ens insulars es referma políticament i electoralment pel fet que, des de les eleccions del 2007, els candidats als consells i al Parlament són elegits en llistes diferents a cada illa; en canvi, abans (1983-2007), eren elegits a la mateixa llista: tenien la doble condició de membres del consell respectivament i del Parlament.

D'alguna manera, es pot dir que, implícitament, els darrers anys la naturalesa política dels consells ha estat semblant a la concepció que els va fer possible el 1978. Per què aquest canvi?

UM i la llei de consells. La raó del canvi és, novament, la pressió insularista. Però no de Menorca o d'Eivissa, sinó de Mallorca. Unió Mallorquina, el partit liderat (1995-2007) per Maria

Maria Antònia Munar fou presidenta del Consell mallorquí entre el 1995 i el 2007, anys en què dotà la institució de molt de pressupost i poder polític.

Antònia Munar, quan va obtenir (mitjançant el pacte amb PSOE, PSM i EU) la presidència de la institució, s'inventà l'insularisme mallorquinista. Fins aleshores l'insularisme era propi de les illes menors enfront de la potència –i sovint el centralisme– de Mallorca. El discurs d'UM ho alterà totalment. Començà a dir que l'excessiva pressió política de les illes menors feia que, malgrat que els mallorquins fossin el 80% dels ciutadans de les Balears, tinguessin menys poder polític que els menorquins i pitiusos. Aquesta teoria es convertí en dogma de fe per al pacte de progrés (1999-2003), quan PSOE i PSM obtingueren el poder autonòmic gràcies al vot d'UM, partit que, és clar, es reservava en exclusiva la gestió del Consell de Mallorca.

D'aquesta manera, amb una gran habilitat suportada sobre la força determinant dels seus 3 diputats sobre els 59 del Parlament, Munar i UM, mitjançant la llei de consells, canviaren l'estructura institucional de les Balears, amb l'objectiu d'atorgar més poder polític i sobretot gestió de diners al seu Consell de Mallorca. Els partits d'esquerres, fermats de mans i peus, perquè devien les cadires del poder a UM, li donaren allò que demanava. El PP s'hi oposà, però com que esperava governar en el futur amb UM, tampoc no en féu sang.

És ver que tant a Menorca com a Eivissa els consells –i, per tant, els partits que formaven les coalicions d'esquerra que els governaven– es veren beneficiats pel salt insularista que implicava la nova llei, però és indubtable que l'element impulsor, i decisiu, era UM i el seu inventat insularisme mallorquí.

Es pot dir que UM va crear l'insularisme mallorquí del qual es beneficiaren els altres insularismes i que tots els partits acabaren assumint aquesta estructuració institucional com la lògica i més *natural* atenent la discontinuïtat geogràfica balear.

El paper del consell mallorquí.

A les Balears ningú no dubta que els consells de Menorca i d'Eivissa (el de Formentera, creat per la reforma de l'Estatut del 2007, és l'ajuntament de l'illa) són imprescindibles. Però els darrers anys s'han aixecat moltes veus sobre el paper institucional que ha de tenir el de Mallorca.

La raó d'aquesta polèmica és triple. Per una banda, cal entendre que a l'illa gran hi ha una gran confusió ciutadana entre què és el Consell i què és el govern. No ha ajudat gens a esvaïr aquesta confusió la duplictat de serveis i competències. Per tant, hi ha aquesta assignatura pendent: que les dues institucions deixin de duplicar serveis i que s'aclareixin sobre què fa l'una i l'altra per al ciutadà. Per una altra banda, els darrers tres anys s'ha sabut l'enorme quantitat d'escàndols de corrupció que afecten Unió Mallorquina i bona part dels seus dirigents que varen gestionar el Consell. A aquestes dues raons, s'hi sobreposa la tercera: la crisi econòmica que aconsella de retallar despeses. Així doncs, les veus que clamen per una reducció molt severa de les despeses del Consell s'han multiplicat aquests dos darrers anys. Fins al punt que, amb motiu de la Diada del Consell mallorquí del setembre del 2010, la presidenta, la socialista Francina Armengol, es va trobar obligada a fer un encès discurs insularista, a l'estil de la més combativa Munar, i reivindicar la necessitat "d'un consell fort".

Malgrat l'abrandament d'Armengol, ara el debat sobre el paper institucional del Consell ha pres més volada que mai. D'una banda, pel fet que UM ha desaparegut i que cap dels dos partits insularistes, Convergència i Lliga (tots dos són exclusivament mallorquins malgrat que es diuen formalment i respectivament *per les Illes* i *Regionalista de les Illes Balears*) no ha assolit representació ni al Consell ni al Parlament; i d'una altra pel fet,

substancial, de la majoria absoluta del PP (19 escons sobre 33).

El Consell del PP. La nova presidenta, Maria Salom, ha deixat clar que la institució “ha de perdre greix” aquests anys vinents. Immediatament, ha reduït la comissió de govern a sis conselleries i una vice-presidència. També ha reduït el nombre de direccions insulars –l’equivalent a directors generals en un govern autonòmic– i, en general, ha rebaixat tota la despesa destinada a l’estructura de govern del Consell.

Això a banda, Salom també ha volgut deixar clar, sense dir-ho, que la institució tornarà a tenir un paper més local. El que va tenir després de l’aprovació de l’Estatut d’Autonomia, entre el 1983 i el 1995 –quan fou presidit per Jeroni Albertí, d’UM, entre el 1983 i el 1987; i per Joan Verger, del PP, entre el 1987 i el 1995– que va ser quan, en paraules d’Albertí, era “un ajuntament d’ajuntaments”. És a dir, allò més semblant a una diputació insular. Per contra, quan Munar, el 1995, obtingué la presidència, anomenà el Consell “el vertader govern dels mallorquins”. Armengol, els darrers quatre anys, no ha tingut la vehemència insularista de Munar, però Déu n’hi do, perquè l’ha considerat “el govern de Mallorca”. És en aquest sentit que Salom significa un canvi important, políticament. Perquè retorna el Consell mallorquí als orígens.

La gran reducció de conselleries i direccions generals connoten que la

Quan el Consell de Mallorca fou presidit per Francina Armengol, entre el 2007 i el 2011, va sorgir la polèmica sobre el paper de la institució.

gestió serà poc (o gens) un contrapoder al govern, cosa que sempre fou sota la presidència de Munar i, parcialment, sota la d’Armengol. Per tant, es pot concloure que el paper institucional i

polític del Consell de Mallorca minvarà sensiblement durant els quatre anys vinents.

Miquel Payeras

Cines Babel Vicente Sancho Tello, 10. · València

Midnight in Paris

d’**Woody Allen**

Si presentes aquesta butlleta tindràs el següent preu especial:

Si ets subscriptor d’EL TEMPS :
4,40 € De dilluns a dijous
i 6€ cap de setmana.

(Cal acompanyar el justificant de pagament)

Si ets lector d’EL TEMPS:
5,60€ de dilluns a dijous
excepte vespra de festiu i festius.

